

Badewanne-sukellusryhmä löysi 1600-luvun hollantilaisen kauppalaivan harvinaisen hylyn

Badewanne-ryhmän sukeltajat olivat dokumentoimassa ensimmäisen tai toisen maailmansodan aikaisiksi oletettuja hylkyjä Suomenlahden suulla. Meren pohjassa sukeltajia kuitenkin odotti yksi heidän pitkän sukellusuransa suurimmista yllätyksistä.

Itämeri on ollut keskiajalta lähtien merkittävä kauppareitti, jota pitkin Hollannin ja Englannin kyltymättömät laivastot kuljettivat Itämeren rannoilla tuotettua puuta, tervaa ja hamppua. Hansaliitto oli hallinnut kauppaa 1200-luvulta alkaen, kunnes Hollannin tasavallan tehokas kauppalaivasto otti sen haltunsa 1600-luvulla. Itämeren kaupan merkitys ja kannattavuus kasvoi merkittävästi, kun tsaari Pietari Suuri perusti Pietarin uudeksi pääkaupungikseen Suomenlahden itäpäässä sijaitsevaan Nevajoen suistoon.

Itämeren kaupan tuon ajan työhevonen oli hollantilainen fluit (tai "flöitti") – kolmimastoinen ja tilavarunkoinen alus, jossa ei ollut lainkaan tykkejä, jotta se voisi kuljettaa mahdollisimman paljon rahtia. Fluit-aluksissa oli lisäksi uudenlainen takila, jossa raakapuita ja purjeita nostettiin ja säädettiin taitavasti suunnitellulla taljojen ja väkipyörien järjestelmällä. Nämä teknologiset innovaatiot paransivat kaupan kannattavuutta, koska ne mahdollistivat laivojen purjehtimisen huomattavasti pienemmällä miehistöllä. Toinen fluit-alusten uudistus oli, että koko miehistö asui "päämaston peräpuolella" – kapteeni, perämiehet, pursimies, kokki ja kaikki merimiehet nukkuivat samassa tilassa välikannella ja söivät samassa pöydässä. Tämä oli hyvin epätavallista sen aikaisessa yhteiskunnassa ja merenkulun äärimmäisen hierarkkisessa maailmassa suorastaan vallankumouksellista. Fluit-alukset hallitsivat Itämeren kauppaa 1500-luvun lopulta 1700-luvun puoliväliin. Näitä aikanaan yleisiä laivoja on kuitenkin säilynyt erittäin vähän edes hylkyinä.

Siksi yllätys oli valtava, kun 85 metrin syvyydessä meitä odottikin ensimmäisen maailmansodan aikaisen miinanraivaajan tai toisessa maailmansodassa upotetun kuunarin sijasta lähes täydellisesti säilynyt hollantilainen fluit! Alus lepää vaakasuorassa merenpohjassa, ja suurin osa sen takilasta lojuu pohjassa aluksen ympärillä. Hylky on kärsinyt vain vähäisiä vaurioita väliesitroolista. Trooli näyttäisi pyyhkäisseen laivan yli keulasta perään päin. Se irrotti keulavannaksen sekä aiheutti jonkin verran vaurioita peräkannelle ja fluiteille tyypillisen peräpeilin yläosaan. Hylky on näitä vaurioita lukuun ottamatta ehjä – ruuma on täynnä ja sivulaudat ovat lujasti paikoillaan. Jopa peräpeilin koristeiden vahingoittuneet osat, kuten voimamiehiä esittävä Hoekmen-veistos, ovat tallessa merenpohjassa laivan peräpuolella. Troolista on jäänyt hylkyyn onneksi vain hyvin pieniä kappaleita.

Puiset hylt voivat säilyä satoja vuosia vain muutamassa paikassa koko maailmassa, joista yksi on Itämeri. Muualla kemialliset, biokemialliset ja biologiset hajoamisprosessit tuhoavat ne paljon nopeammin. Nämä prosessit ovat Itämerellä erittäin hitaita veden alhaisesta suolapitoisuudesta, täydellisestä pimeydestä ja ympärivuotisesta kylmyydestä johtuen. Kenties merkittävin tekijä on kuitenkin se, etteivät puuta syövät organismit kuten laivamoto selviydy tässä ympäristössä. Lauhkeissakin merissä puiset hylt häviävät muutamassa vuosikymmenessä, elleivät ne haudaudu pohjaan.

Käytännössä vahingoittumaton hollantilainen fluit – Itämeren kaupan kuningatar melkein 400 vuoden takaa – on hyvä esimerkki Itämeren ja erityisesti Suomenlahden merkityksestä merten aikakapselina.

Hylyt säilyvät Itämeren ainutlaatuisessa ympäristössä, jossa niitä myös on runsaasti, koska meri on vuosisatojen ajan ollut tärkeä kauppareitti ja monien sotien taistelulenttä. Kaikki Itämeren hylyt ovat lisäksi nykyaikaisten sukellusmenetelmien ulottuvissa! Badewanne-ryhmä jatkaa tämän merkittävän hylyn dokumentointia ja tutkimista yhteistyössä Museoviraston ja muiden kumppanien kanssa. Yksi heistä on Tukholman yliopiston meriarkeologian dosentti Niklas Eriksson:

“Hylyssä näkyy monia fluit-aluksille tyypillisiä ominaisuuksia, mutta sillä on myös yksilöllisiä piirteitä, kuten perän rakenne. Alus on ehkä alustyyppin varhainen edustaja. Siksi hylky tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden tutkia alustyyppin kehitystä, joka purjehti kaikilla maailman merillä ja loi edellytykset uuden ajan alun globalisaatiolle,” dosentti Eriksson toteaa.

Jos haluat lisätietoja Badewanne-ryhmästä tai sen uudesta löydöstä, ota yhteyttä:

Juha Flinkman, puh. +358 50 501 8666, sähköposti roopef@bastu.net
Jouni Polkko, puh. +358 50 526 6661, sähköposti jouni.polkko@fmi.fi

Lisätietoa fluit-aluksista:

Niklas Eriksson, sähköposti niklas.eriksson@ark.su.se

Badewanne Diving Team on vapaaehtoisten sukeltajien ryhmä, joka on erikoistunut Suomenlahden ensimmäisen ja toisen maailmansodan aikaisten hylkyjen dokumentointiin. Heidän työstään on tehty useita dokumentteja, kirjoja ja lehtiartikkeleita, uusimpana National Geographic -kanavan dokumentti “Sunken Nazi sub”. Viime vuosina Badewanne on myös osallistunut enenevässä määrin hylkyjen aiheuttamien ympäristöuhkien tutkimukseen. Tärkeimpiä hylkyjen aiheuttamia ympäristöuhkia ovat esimerkiksi niissä oleva polttoöljy ja niihin kertyvät kalastusvälineet. Badewanne tekee yhteistyötä Suomen ja Viron siviili- ja sotilasviranomaisten kanssa. Badewanne on suomalainen järjestö, mutta siihen kuuluu sukeltajia useista eri maista.